

A Qualitative Study of the Status and Position of Teachers in the Statements of the Supreme Leader

M. Mohammadabadi* ¹, A. Fazeli²

1. Corresponding Author, Department of Educational Administration, Farhangian University, P.O. Box 14665-889, Tehran, Iran. Mmohamamadabadi@cfu.ac.ir

2. Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran. ahmadrezafazeli@cfu.ac.ir

ABSTRACT

Keywords

teacher's effectiveness,
statements of the Supreme
Leader,
teacher's position,
teacher's dignity.

¹. Corresponding author
Mmohamamadabadi@cfu.ac.ir

Received: 2026/04/15

Reviewed: 2026/05/26

Accepted: 2026/06/06

Published online: 2026/06/10

Background and Objective: Teachers, as the central agents in educating future generations, play a decisive role in improving the quality of education, strengthening human capital, and realizing the overarching goals of the educational system. The present study aimed to elucidate the status and dignity of teachers in the statements of the Supreme Leader and to extract their implications for educational policymaking, educational governance, and the development of the teacher education system. **Methods:** This study was conducted using a qualitative content analysis approach based on the three-stage coding process of open, axial, and selective coding. The research corpus consisted of the Supreme Leader's statements in a meeting with teachers. To enhance the credibility of the findings, the data were documented against the original texts, the categories were continuously compared with the statements, and recoding was carried out by specialists. **Findings:** The results indicated that, within the Supreme Leader's intellectual framework, the teacher is not merely an occupational workforce, but rather a strategic actor in human formation, shaping the country's future, and laying the groundwork for progress and Islamic civilization-building. Data analysis revealed three main categories: Preservation and appreciation of teachers, including public respect, improvement of livelihood, reform of social attitudes, and strengthening of professional identity; Teacher education, including the reinforcement of Farhangian University, its close linkage with the Ministry of Education, improvement in recruitment and selection quality, and the engagement of distinguished faculty members with strong scientific, moral, and faith-based qualifications; The strategic role of teachers in the future and civilization-building, including teachers' influence on human development, national progress, and the realization of schools aligned with the ideals of the Islamic Revolution. **Conclusion:** The findings suggest that enhancing the dignity and status of teachers should be pursued as a policy priority at the macro level of educational governance. Accordingly, it is recommended that policymakers institutionalize respect for teachers, strengthen material and moral support mechanisms, redesign teacher recruitment and preparation processes, and empower Farhangian University in order to establish an effective teacher education system aligned with the future needs of the country.

ISSN (Online): 2645-7164

DOI: 10.48310/edup.2026.22314.1458

Citation (APA): Mohammadabadi, M. and Fazeli, A. (2026). Analysis and Elucidation of the Status and Dignity of Teachers in the Speeches of the Supreme Leader. *Teacher Education Policy*, 8 (1), 69- 82.

<https://doi.org/10.48310/edup.2026.22314.1458>

تحلیل و تبیین جایگاه و منزلت معلم در بیانات مقام معظم رهبری

معصومه محمدآبادی^{۱*}، احمدرضا فاضلی^۲

۱. نویسنده مسئول، استادیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان صندوق پستی ۸۸۹-۱۴۶۶۵ تهران، ایران.

Mmohamamadabadi@cfu.ac.ir

۲. استادیار گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. ahmadrezafazeli@cfu.ac.ir

چکیده

پیشینه و هدف: معلم، به‌مثابه محور اصلی تربیت نسل آینده، نقشی تعیین‌کننده در ارتقای کیفیت آموزش، تقویت سرمایه انسانی و تحقق اهداف کلان نظام تعلیم و تربیت دارد. پژوهش حاضر با هدف تبیین جایگاه و منزلت معلم در بیانات رهبر شهید و استخراج دلالت‌های آن برای سیاست‌گذاری آموزشی، حکمرانی تربیتی و توسعه نظام تربیت معلم انجام شده است. **روش:** این پژوهش با رویکرد تحلیل محتوای کیفی و بر پایه کدگذاری سه‌مرحله‌ای باز، محوری و انتخابی انجام شد. جامعه پژوهش را بیانات رهبر شهید در دیدار با معلمان تشکیل می‌داد. برای افزایش اعتبار یافته‌ها از مستندسازی داده‌ها به متن اصلی، تطبیق مستمر مقوله‌ها با بیانات و بازکدگذاری توسط متخصصان استفاده شد. **یافته‌ها:** یافته‌ها نشان داد که در منظومه فکری رهبر انقلاب، معلم صرفاً یک نیروی شغلی نیست، بلکه کنشگری راهبردی در تربیت انسان، شکل‌دهی آینده کشور و زمینه‌سازی برای پیشرفت و تمدن‌سازی اسلامی است. تحلیل داده‌ها سه مقوله اصلی را آشکار کرد: ۱. حفظ و گرامیداشت معلم، شامل تکریم عمومی، بهبود معیشت، اصلاح نگرش اجتماعی و تقویت هویت حرفه‌ای؛ ۲. تربیت معلم، شامل تقویت دانشگاه فرهنگیان، پیوند وثیق آن با آموزش و پرورش، ارتقای کیفیت جذب و گزینش و بهره‌گیری از استادان برجسته علمی، اخلاقی و ایمانی؛ ۳. نقش راهبردی معلم در آینده و تمدن‌سازی، شامل اثرگذاری معلم بر تربیت انسان، پیشرفت کشور و تحقق مدرسه در تراز انقلاب اسلامی. **نتیجه‌گیری:** یافته‌ها نشان می‌دهد که ارتقای منزلت معلم باید به‌عنوان یک اولویت سیاستی در سطح کلان حکمرانی آموزشی دنبال شود. بر این اساس، توصیه می‌شود سیاست‌گذاران با نهادینه‌سازی تکریم معلم، تقویت حمایت‌های مادی و معنوی، بازطراحی سازوکارهای جذب و تربیت معلم، و توانمندسازی دانشگاه فرهنگیان، زمینه تحقق نظام تربیت معلم کارآمد و متناسب با نیازهای آینده کشور را فراهم کنند.

واژه‌های کلیدی

اثربخشی معلم، بیانات رهبر شهید، جایگاه معلم، منزلت معلم

۱. نویسنده مسئول:

Mmohamamadabadi@cfu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۱/۲۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۳/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۳/۱۶

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۳/۲۰

شماره صفحات: ۸۲-۶۹

DOI: 10.48310/edup.2026.22314.1458

شابا الکترونیکی: ۷۱۶۴-۲۶۴۵

©2026 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

مقدمه

آموزش و پرورش همواره یکی از ارکان اساسی رشد و تعالی جوامع بشری بوده است؛ به عبارتی اولین نهاد متولی تعلیم و تربیت رسمی است و نقش عمده‌ای در فرآیند انسان سازی برای جامعه دارد. از همین رو نظام آموزش و پرورش، به دلیل جایگاه محوری‌اش در خط مقدم جبهه فرهنگی قرار می‌گیرد (محمدی پویا، ۱۴۰۰). رهبر شهید در این باره می‌فرماید: «آموزش و پرورش باید روز به روز با اهداف کلان و بسیار مهمی که برای آن وجود دارد، خود را بیشتر تطبیق دهد. نظام آموزش و پرورش باید در همین جهت، یک تحول اساسی پیدا کند. طراحان فکور و اندیشمند در زمینه‌های سازمان‌دهی و شکل دادن به محیط‌های درسی و کلاس‌های درسی و محتوای آن‌ها و تربیت معلمین و ترسیم خطوط مهم و روشن در مجموعه آموزش و پرورش باید کارهای تحول‌آميز و مهم بکنند» (بیانات در دیدار معلمان، ۱۳۸۶).

در این میان، معلم به عنوان یکی از مهمترین ارکان نظام آموزشی، نقش مهمی در تحقق اهداف متعالی نظام تعلیم و تربیت و موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد (ملکی انور، ۱۴۰۱). معلم از موثرترین عناصر در فرآیند تعلیم و تربیت به حساب می‌آید؛ چرا که محقق شدن سایر ابعاد و عناصر در نظام تعلیم و تربیت به رکن معلم بستگی دارد (شمشیری، ۱۳۹۶). معلم به عنوان عنصر کلیدی نظام‌های آموزشی، نقش بی‌بدیلی را در هدایت فکری، تربیتی و اخلاقی نسل‌های آینده ایفا می‌کند. هیچ تمدنی بدون وجود معلمانی فرهیخته، آگاه، مسئولیت‌پذیر و الهام‌بخش نمی‌تواند به شکوفایی واقعی دست یابد. جایگاه معلم در طول تاریخ، در مکاتب مختلف فلسفی، نظریه‌های تربیتی، و در نظام‌های آموزشی مختلف، مورد توجه و تأمل جدی قرار گرفته و در اغلب موارد، با احترام و تقدس همراه بوده است چرا که معلم یکی از ارکان مهم نظام آموزش و پرورش است و نقشی ماندگار و وظایفی اثرگذار در فرآیند تعلیم و تربیت دارد (شریف و همکاران، ۱۳۹۹). نظریه‌های تربیتی کلاسیک و معاصر، معلم را نقش‌آفرینی، مهم در فرآیند یاددهی و یادگیری معرفی می‌کنند. در فلسفه تعلیم و تربیت، از سقراط و افلاطون گرفته تا روسو و پیاژه، نقش معلم به عنوان «راهنما» و «تسهیل‌گر» فرایند رشد ذهنی و اخلاقی شاگردان مطرح شده است (دیویی^۱، ۱۹۱۶). رهبر شهید معتقدند، کاری که معلم بر عهده گرفته مهمترین کار در کشور است؛ یعنی تربیت و تعلیم نونهالان کشور، یعنی ساختن آینده کشور (خامنه‌ای، ۱۴۰۳، به نقل از علی پور و علیزاده، ۱۴۰۳).

رهبر انقلاب بارها بر این نکته تأکید کرده‌اند که معلم صرفاً آموزگار علوم رسمی نیست؛ معلم، ستون خیمه آموزش و پرورش است و معلمی فراتر از یک شغل است؛ او مری روح، شکل‌دهنده شخصیت و الهام‌بخش مسیر زندگی دانش‌آموزان است. این نگاه عمیق، مسئولیت عظیمی را بر دوش معلمان قرار می‌دهد و ضرورت بازنگری در شیوه آموزش و پرورش معلمان را گوشزد می‌کند. همان‌طور که در بیانات رهبر انقلاب نقش حیاتی معلم در تربیت نسل آینده تأکید شده است، هیچ نهاد دیگری توانایی اثرگذاری عمیق و ماندگار همچون معلم را ندارد. حتی اگر بهترین کتب درسی، پیشرفته‌ترین فناوری آموزشی و ساختارهای مدرن فراهم باشند، بدون حضور معلمی مؤمن، توانمند و خوش‌اخلاق، هیچ تغییری پایدار نخواهد بود. معلم در نگاه ایشان، معمار تمدن نوین اسلامی است. تمدنی که بر پایه علم، معنویت، عقلانیت و اخلاق بنا شده و معلم نقش اصلی را در تربیت نسلی با این ویژگی‌ها ایفا می‌کند (نیرو، ۱۴۰۴).

در پژوهشی محمدی کاشانی و همکاران (۱۴۰۴) نشان دادند که بازنگری در فرآیندهای مختلف جذب معلم و تمرکز بیشتر بر کیفیت تربیت حرفه‌ای معلمان در ابعاد مختلف، برای ارتقای آموزش و پرورش، ضروری است و باید سیاستگذاران آموزشی با طراحی برنامه‌های توسعه حرفه‌ای مؤثر و اثربخش، به ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان و افزایش کیفیت آموزش در مدارس کمک کنند.

این ضرورت‌ها نشان می‌دهد که تحقق جایگاه شایسته معلم و عینیت‌بخشی به منزلت او در تراز تمدن نوین اسلامی، مستلزم یک تحول ساختاری در نظام سیاست‌گذاری تربیت معلم است. سیاست‌گذاری در این حوزه نباید صرفاً به ابعاد اداری و استخدامی تقلیل یابد، بلکه باید به عنوان یک کلان‌سیاست حاکمیتی، برنامه‌ریزی درسی،

صلاحیت‌های حرفه‌ای (از جمله پداگوژی و دانش محتوایی)، ارتقای انگیزشی و بازآفرینی هویت حرفه‌ای معلمان را هدف قرار دهد. در واقع، دلالت‌های سیاستی برخاسته از این دیدگاه، نظام تربیت معلم را به بازنگری در برنامه‌های درسی مراکز تربیت معلم و ارتقای استانداردهای جذب و نگهداشت ترغیب می‌کند تا فرآیند تربیت معلم از قالبی سنتی به بستری پویا برای پرورش معلمان فکور و تحول‌آفرین بدل شود.

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۳۹۰) معلم را «محور توسعه آموزش و پرورش» دانسته و بر ارتقای منزلت حرفه‌ای، افزایش حمایت‌های مالی و اجتماعی و ارتقای کیفیت آموزش معلمان تأکید کرده است. با وجود تأکید در اسناد بالادستی همچون سند تحول بنیادین آموزش و پرورش بر ارتقاء منزلت اجتماعی و حرفه‌ای معلمان، در عمل، چالش‌هایی همچون کمبود منابع و تجهیزات، حقوق ناکافی و عدم توجه کافی به توانمندسازی حرفه‌ای معلمان، جایگاه واقعی این قشر را تضعیف کرده است.

در فرهنگ عمومی جامعه ایران، همواره احترام به معلم به عنوان «چراغ هدایت» و «فرهنگ‌ساز» وجود داشته و بسیاری از خانواده‌ها معلم را فردی متخصص، امانت‌دار و تأثیرگذار بر شخصیت فرزندان خود می‌دانند. در آموزه‌های اسلامی نیز جایگاه علم و عالم جایگاهی بس رفیع و متعالی است و معلم به عنوان یکی از مصادیق روشن علما، از شأن و منزلتی ویژه برخوردار است. شان و جایگاه معلم در متون دینی ارزنده و رفیع است و خداوند و انبیاء خود معلم بشر بوده‌اند (دادگر و همکاران، ۱۳۹۹). پیامبر اکرم (ص) فرمود: «إِنَّمَا بُعِثْتُ مُعَلِّمًا»، در این حدیث، مقام نبوت با تعلیم گره خورده است و نشان‌دهنده آن است که معلمی نه تنها شغلی اجتماعی، بلکه مأموریتی الهی است. در قرآن کریم نیز بارها به اهمیت تعلیم و تعلم اشاره شده است. در آیه ۱۱ سوره مجادله آمده است: «يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ»؛ خداوند مقام اهل ایمان و علم را بالا می‌برد. در فرهنگ اسلامی، علم و دانش جایگاهی والا دارد و معلم نیز به عنوان وارث انبیا و حامل رسالت تعلیم، مقام والایی کسب کرده است. پیامبر اکرم (ص) خود را «مُعَلِّم» معرفی کرده‌اند و تعلیم به عنوان وسیله‌ای برای ترویج عدالت و هدایت انسانی شناخته می‌شود (علق، آیات ۱-۵). امام علی (ع) نیز فرمودند: «مَنْ عَلَّمَنِي حَرْفًا فَقَدْ صَيَّرَنِي عَبْدًا»؛ یعنی «هرکس به من یک حرف بیاموزد، مرا بنده‌ی خود کرده است». این جمله به روشنی نشان‌دهنده عظمت مقام معلم در نگاه اسلامی است. شهید مطهری به عنوان یکی از بزرگ‌ترین اندیشمندان تربیتی و دینی معاصر، همواره بر اهمیت معلم و نقش بی‌بدیل او در هدایت فکری جامعه تأکید می‌کرد. وی معلم را نه صرفاً انتقال‌دهنده اطلاعات، بلکه الگوی عینی اندیشه و اخلاق اسلامی می‌دانست. در آثار ایشان، معلم کسی است که باید خود از نظر معنوی، فکری و اخلاقی در بالاترین سطح باشد تا بتواند دانش‌آموز را به سوی کمال انسانی رهنمون سازد. از دیدگاه شهید مطهری معلم را نه فقط مسئول فرد، بلکه مسئول جامعه می‌داند. هیچ نهادی به اندازه تعلیم و تربیت، در ساختن آینده یک ملت نقش ندارد (مطهری، ۱۳۷۷).

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، مربی و معلم را رکن اصلی تحول در نظام آموزشی دانسته و می‌فرماید تحول‌آفرینی نیازمند کسب شایستگی و صلاحیت‌های علمی، اخلاقی مهارتی و حرفه‌ای است، همچنین بارها بر اهمیت بی‌نظیر معلمان در تربیت نسل آینده انقلاب اسلامی تأکید کرده‌اند. ایشان معلمان را «افسران سپاه پیشرفت کشور» و «پرورش‌دهندگان عقل، اخلاق و روح» نسل آینده می‌دانند (بیانات قائد شهید، ۱۳۹۹). ایشان موکداً بیان کرده‌اند که عزت و قدرت آینده کشور، در گرو کیفیت تعلیم و تربیت امروز است و معلم در این میان نقش کلیدی دارد. همچنین در یکی از دیدارهای خود با فرهنگیان فرموده‌اند: «معلم کسی است که با جان خود، حقیقت را به جان دیگری منتقل می‌کند؛ این بزرگ‌ترین و شریف‌ترین کار دنیاست» ایشان تأکید دارند که «آینده کشور در گرو کیفیت آموزش و پرورش است» (بیانات قائد شهید، ۱۳۹۰).

از سوی دیگر، در بستر فرهنگ اسلامی و دیدگاه اندیشمندان بزرگی همچون رهبر شهید، معلمی نه صرفاً یک حرفه، بلکه یک رسالت مقدس و ستون فقرات انقلاب فرهنگی و تربیتی کشور معرفی شده است. لذا پرداختن به بررسی دقیق و همه‌جانبه جایگاه معلم، موانع و چالش‌های آن و ارائه راهکارهای عملی برای ارتقای منزلت معلم، ضرورتی

اجتناب‌ناپذیر در مسیر توسعه پایدار نظام آموزشی و فرهنگی کشور است. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف تحلیل ابعاد مختلف جایگاه معلم در نظام آموزشی ایران از نظر رهبر شهید، به دنبال پاسخ به این سؤال کلیدی است که معلم چه جایگاهی در بیانات رهبر شهید دارد و چگونه می‌توان این جایگاه را به گونه‌ای ارتقا داد که ضمن حفظ اصالت و رسالت معنوی آن، زمینه‌ساز تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت کشور شود؟ در میان منابع و مطالعاتی که در زمینه تحلیل بیانات قائد شهید انجام شده بطور کلی می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: محمدی پویا (۱۳۹۹) در پژوهشی مطرح کرده که بیانات ایشان در این زمینه در قالب چهار مقوله کلان یعنی سیاست‌گذاری آموزشی، معلم، محتوای آموزشی و فضای آموزشی، احصا گردید که همین مطالبات می‌تواند سرلوحه حرکت نظام آموزش و پرورش در گام دوم انقلاب و تربیت دانش آموزان تراز جامعه اسلامی باشد. اسدی گرمارودی (۱۴۰۳) در پژوهشی با تأکید بر منظومه معرفتی امامین انقلاب بیان کرده که دانشگاه فرهنگیان با ارائه دروس تربیتی و معرفتی و فعالیت‌های گروهی بر مبنای منظومه معرفتی امامین انقلاب، باعث ملکه شدن لذت‌های برتر نقش انبیائی معلم در دوره کارشناسی شده و زمینه جد و جهدی باورمند و مؤمنانه را در عرصه‌های دانش‌افزایی و مهارت‌آموزی آنها در دوران دانشجوی-معلمی فراهم می‌کند. ایشان در بیانات خود همواره بر نقش و جایگاه ارزشمند معلم در جامعه تأکید می‌نمودند و ضمن لزوم نگاه اسلامی به معلم، نقش معلم را در پایه‌ریزی جامعه، ایجاد تحول و ساختن آینده جامعه، رشد و توسعه کشور، الگوسازی برای نسل جوان و پرورش شخصیت‌ها، پایداری ارزش‌ها، استکبارستیزی و حماسه آفرینی مهم دانسته و شغل معلم را دارای ارزش تاریخی و با ارزشترین شغل و احترام، تکریم و قدرشناسی از معلم را بر آحاد مردم فرض دانسته و سرمایه‌گذاری برای معلمان را بسیار مفید می‌دانند.

نتایج پژوهش موسوی و همکاران (۱۴۰۲) نشان دادند که معلمان در تربیت نسل جدید نقش تأثیرگذاری دارند تا جوانان را برای آینده کشور در مدارج علمی و اخلاقی تربیت نموده و گام دوم را در چشم انداز جهانی برای تمدن‌سازی آماده کنند. تبیین بیانیه گام دوم انقلاب در مدارس با محوریت تربیتی و بصیرت‌افزایی، سبک زندگی، دشمن‌شناسی، جامعه‌شناسی و روانشناسی باید اجرایی و فراگیر شود تا به نیازهای تربیتی، اجتماعی و فرهنگی دانش آموزان در قالب جهاد تبیین پاسخ داده شود. معلمان افسران مقابله با جنگ نرم دشمنان و پرچم داران تمدن نوین اسلامی هستند.

ابری در پژوهشی (۱۴۰۲) نشان داد که معیار تعلیم و تربیت به نوبه خود به متغیرهایی نظیر معلم، دانش پژوه، مدرسه، کلاس، مسئولین، نهادهای دولتی، خانواده وابسته است. رهبر شهید مواردی را تحت عنوان ارکان عملی، بایدها و نبایدهایی را برای متغیرهای کلاس و مدرسه و نقش آنها در جامعه متذکر شده بودند (ابری، ۱۴۰۲).

مسئله ای که بعضاً فراموش شده در جامعه الان و به نوعی اگر وضعیت الان وضعیت مطلوبی نیست به خاطر ضعف در دستگاه تعلیم و تربیت هست. از بهترین روش اصلاح تعلیم و تربیت، تعلیم معلم تراز انقلاب و جهان اسلام است (سبحانی جهان بان، ۱۴۰۱).

در پژوهشی محمد زاده بنی طرفی و همکاران (۱۴۰۱) و وفائی نژاد (۱۴۰۲) نشان دادند که شاخصه‌های تربیتی معلم تراز انقلاب عبارتند از: روحیه انقلابی، بصیرت، آرمان خواهی، تکیه بر مبانی دینی، بالندگی، خودسازی درپرتو معنویت، تربیت سازمانی در عین تربیت فردی، روحیه علمی جهادی در مقابل سهل انگاری، مقابله با استحاله فرهنگی، روحیه تحلیلیگری و تفکر نقاد و خودباوری در پیشرفت علمی، دغدغه جهاد تبیین.

یافته‌های پژوهش ربیع هاشمی (۱۴۰۲) نشان داد که مولفه‌های؛ توجه به مسیر و مقصد زندگی دانش آموزان، توجه به بعد شخصیتی دانش آموزان، متدین کردن دانش آموزان، متعهد بودن معلم، توجه به بینش و نگرش دانش آموزان، توجه به مقصد حرکت و مأموریت‌ها در حوزه معلمی، توجه به مسائل سیاسی و اجتماعی و توجه به بعد دانش مضامینی هستند که شایستگی‌ها و بایستگی‌های معلم تراز انقلاب را از منظر رهبر شهید، تحقق می‌بخشند.

از این رو، پژوهش حاضر با اتکا به تحلیل کیفی دلالت‌های سیاستی و حکمرانی مستتر در بیانات رهبر شهید، در پی آن است تا چارچوبی منسجم جهت بازطراحی نظام تربیت معلم و ارتقای منزلت حرفه‌ای آنان ارائه دهد؛ امری که می‌تواند به عنوان نقشه راهی برای تحول در حکمرانی آموزشی و تحقق کارآمدی ساختارهای تربیتی کشور مورد

استفاده قرار گیرد. پژوهش حاضر در میان مطالعات موجود درباره جایگاه معلم و دیدگاه‌های قائد شهید، از چند جهت نوآورانه و متمایز است. نخست، تمرکز خاص و اختصاصی بر بیانات رهبر شهید در سال ۱۴۰۴، که بررسی کلی بیانات در بازه‌های زمانی مختلف، امکان تحلیل عمیق‌تر و دقیق‌تر از رویکردهای جدید و سیاست‌های جاری در حوزه تعلیم و تربیت را فراهم می‌کند. این موضوع باعث شده که نتایج پژوهش، تازه‌ترین نگرش‌ها و اولویت‌های قائد شهید در حمایت از معلم و ارتقاء جایگاه ایشان را منعکس نماید. دوم، این مطالعه با رویکردی تحلیلی-تفسیری و مبتنی بر روش‌های کیفی، به تفسیر معانی ضمنی و پیام‌های راهبردی موجود در بیانات مقام عظمای ولایت پرداخته است، در حالی که بسیاری از پژوهش‌های پیشین بیشتر به جمع‌آوری و معرفی صرفاً نظرات ایشان پرداخته‌اند. این روش امکان شناسایی ابعاد کمتر دیده شده از نقش معلم و اهمیت اجتماعی و تربیتی او را فراهم آورده است. سوم، در این پژوهش تلاش شده است تا جایگاه معلم نه تنها به عنوان یک عنصر آموزشی، بلکه به عنوان یک محور کلیدی در تحول فرهنگی و اجتماعی کشور تحلیل شود که این رویکرد جامع، زمینه‌ساز فهم بهتر تأثیرگذاری معلم در توسعه پایدار جامعه است. بنابراین، این پژوهش علاوه بر ارائه تحلیلی بروز و دقیق، چارچوبی نوین برای بررسی و ارزیابی سیاست‌ها و رویکردهای تعلیم و تربیت در ایران ارائه می‌دهد که می‌تواند راهگشای مطالعات آینده و برنامه‌ریزی‌های کلان آموزشی باشد. با مقدماتی که گذشت، هدف این پژوهش تحلیل و تبیین جایگاه و منزلت معلم در بیانات رهبر شهید در دیدار با معلمان در اردیبهشت ۱۴۰۴ می‌باشد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر در زمره پژوهش‌های تحلیل محتوای کیفی، که از راهبرهای پژوهش کیفی است، قرار دارد. جامعه پژوهش شامل بیانات رهبر شهید در دیدار با معلمان در تاریخ بیست و هفتم اردیبهشت ۱۴۰۴ می‌باشد. نویسندگان این پژوهش، پیش از ورود به فرآیند تحلیل، با مطالعه‌ی نظام‌مند و جامع بیانات ایشان درباره جایگاه و منزلت معلم در ادوار مختلف، چارچوب مفهومی روشنی از منظومه فکری ایشان در این حوزه به دست آورده‌اند و با تسلط بر این مبانی، بیانات ۲۷ اردیبهشت ۱۴۰۴ را در امتداد همان منظومه فکری مورد بررسی و تحلیل قرار داده‌اند. در این پژوهش، تحلیل داده‌ها با روش کدگذاری در قالب اقدام‌های سه‌گانه (باز، محوری و انتخابی) انجام شده است. از کدگذاری باز، مفاهیم حاصل می‌شود و از کدگذاری محوری، مؤلفه‌ها و از کدگذاری انتخابی، ابعاد اصلی شکل می‌گیرد. در این پژوهش برای آن که نتایج به‌دست‌آمده از روایی قابل قبولی برخوردار باشد، از معیارهای «اطمینان‌پذیری» با مستند نمودن داده‌ها به بیانات قائد شهید و «باورپذیری» با تطبیق یافته‌ها با منظومه اندیشه‌ای ایشان استفاده شده است. پایایی پژوهش نیز با بهره‌گیری از نظر متخصصان موضوع، از طریق کدگذاری مجدد و کدگذاری در دوره‌های مختلف، مورد تأیید قرار گرفت.

نتایج و یافته‌های پژوهش

نتایج تحلیل محتوای بیانات رهبر شهید در زمینه جایگاه معلم در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. مقوله‌های اصلی و فرعی استخراج شده از بیانات رهبر شهید

مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	شواهد
حفظ و گرامیداشت معلم	تکریم همگانی	رهبر انقلاب براین نکته تأکید دارند که تکریم معلم وظیفه‌ای همگانی و فرابخشی است و همه دستگاه‌های کشور در قبال بزرگداشت مقام معلم مسئول‌اند؛ این امر نقشی تعیین‌کننده در حرکت عمومی جامعه دارد و نباید به تعارف تقلیل یابد.

مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	شواهد
	کمک به معیشت	از منظر ایشان، گرامیداشت معلم از حمایت‌های معیشتی و اقتصادی آغاز می‌شود و تامین حداقل‌های زندگی آبرومندانه پیش‌نیاز ارتقای منزلت اجتماعی معلم است.
ساخت افکار عمومی	نوشتن کتاب و رمان	تصویر معلم در افکار عمومی باید تصویری شریف، اثرگذار و آینده‌ساز باشد و این نگاه اجتماعی نیازمند سیاست‌گذاری و هدایت فرهنگی مستمر است. همانگونه که برای ترویج فرهنگ ایثار از قالب‌های ادبی استفاده می‌شود، روایت زندگی، منش و تاثیر اجتماعی معلمان در قالب کتاب و رمان می‌تواند جایگاه معلمی را در ذهن جامعه ارتقا دهد.
	تولید فیلم و انیمیشن	تولید آثار رسانه‌ای نظیر فیلم، سریال و پویانمایی درباره معلمی، از وظایف نهادهای فرهنگی و رسانه‌ای دانسته شده تا شغل معلمی به عنوان حرفه‌ای جذاب و اثرگذار بازنمایی شود.
	شکل دهی هویت معلم	حمایت و تکریم اجتماعی سبب تقویت هویت حرفه‌ای معلم می‌شود؛ به گونه‌ای که معلم در کلاس درس احساس سرافرازی، انگیزه و تعلق سازمانی بیشتری خواهد داشت.
تربیت معلم	تقویت دانشگاه فرهنگیان	دربیانان مکرر، دانشگاه فرهنگیان به عنوان محور اصلی تربیت معلم معرفی شده و بر ضرورت تقویت و جلوگیری از تضعیف این نهاد تاکید شده است.
	تعلق دانشگاه فرهنگیان و مراکز تربیت معلم به آموزش و پرورش	تربیت معلم امری تخصصی و وابسته به ماموریت‌های آموزش و پرورش تلقی شده است و واگذاری یا الحاق این مراکز به سایر دانشگاه‌ها مغایر با مصالح نظام آموزشی کشور دانسته شده است.
	تعیین ضوابط و محدودیت‌ها برای گزینش معلم	تحقق معلم تراز مستلزم گزینش مبتنی بر معیارهای دقیق علمی، اخلاقی و رفتاری است و تضعیف این ضوابط به افت کیفیت نظام آموزشی منجر خواهد شد.
	جذب اساتید برجسته علمی، اخلاقی و ایمانی	دانشگاه‌های تربیت معلم باید محل حضور استادانی باشد که علاوه بر توان علمی از صلاحیت‌های اخلاقی و ایمانی برخوردار بوده و نقش الگویی ایفا کنند.
نقش راهبردی معلم در آینده و تمدن سازی	معلم به عنوان محور تربیت انسان	معلم نقش بنیادین در تربیت انسان صالح، مسئول و متعهد ایفا می‌کند و اثرگذاری او محدود به انتقال دانش نبوده، بلکه شامل شکل‌دهی شخصیت و هویت نسل آینده است.

مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	شواهد
	تاثیر معلم در آینده کشور	آینده کشور به کیفیت تربیت نسل جوان وابسته است و این کیفیت بیش از هر عامل دیگری به عملکرد و جایگاه معلم گره خورده است.
	معلمی به عنوان شغل راهبردی	معلمی نه یک شغل اداری معمول، بلکه ماموریتی راهبردی و زیربنایی برای پیشرفت، استقلال و اقتدار ملی تلقی می‌شود.
	پیوند آموزش و پرورش با پیشرفت و تمدن نوین اسلامی	آموزش و پرورش به عنوان زیرساخت حرکت تمدنی شکور معرفی شده و معلم در این منظومه، نقش محوری در تحقق اهداف کلان تمدن نوین اسلامی دارد.

حفظ و گرامیداشت معلم

بر اساس تحلیل محتوا این مقوله شامل مقوله‌های فرعی تکریم همگانی، کمک به معیشت، ساخت افکار عمومی و شکل دهی هویت معلمی بود.

در نظام جمهوری اسلامی ایران و نظام آموزش و پرورش معلم از جایگاه بالایی برخوردار است و مهمترین عنصر نظام آموزشی و برنامه‌های درسی محسوب می‌شود و به همین منظور حفظ و گرامیداشت مقام معلم از جنبه‌های مختلف مادی و معنوی یک وظیفه همگانی است که تمامی دستگاه‌های دولتی و غیردولتی بایستی در این امر تلاش کنند. چنان که رهبر شهید فرمودند: «در مورد معلم، یک نکته این است که همه دستگاه‌های کشور وظیفه دارند معلم را گرامی بدارند؛ این مسئله ی کوچکی نیست، اینم تعارف نیست؛ این در حرکت عمومی کشور تأثیر دارد. گرامیداشت معلم لازم است». از منظر سیاست‌گذاری تربیت معلم، این تأکید نشان می‌دهد که منزلت معلم صرفاً یک امر نمادین نیست، بلکه باید در قالب سیاست‌های حمایتی، معیشتی، رسانه‌ای و نهادی در حکمرانی آموزشی نهادینه شود تا شأن حرفه‌ای معلم به صورت پایدار تقویت گردد.

همچنین بایستی در بین مردم معلم از منزلت اجتماعی بالایی برخوردار باشد و افکار عمومی جامعه معلم را گرامی داشته و برای شغل معلمی ارزش و اعتبار بالایی قائل باشند. چنان که در بیانات رهبر شهید آمده است: «یعنی ما در افکار عمومی باید ابتکاراتی به خرج بدهیم که معلم چهره زیبای بانشاط دوست داشتنی‌ای در چشم آحاد مردم باشد، به طوری که اگر به کسی، به جوانی گفتند که در این فهرست شغل‌ها کدام را انتخاب می‌کنی، نگذارد معلم را رده آخر؛ گاهی این جوری است. ما باید بعکس کنیم؛ باید این گرامیداشت به نحوی باشد که در افکار عمومی علاقه به معلم و چهره نگاری معلم آن چنان باشد که جذاب باشد. مردم معلم را به صورت یک موجود فعال، پرتلاش، با نشاط و موفق ببینند.» این بخش از یافته‌ها دلالت روشن سیاستی دارد که بر اساس آن، حکمرانی آموزشی باید از طریق برنامه‌های فرهنگی، رسانه‌ای و هویت‌ساز، تصویر اجتماعی معلم را بازآفرینی کرده و زمینه ارتقای سرمایه نمادین و حرفه‌ای او را فراهم سازد.

تربیت معلم

بر اساس تحلیل محتوا این مقوله شامل مقوله‌های فرعی تقویت دانشگاه فرهنگیان، تعلق دانشگاه فرهنگیان و مراکز تربیت معلم به آموزش و پرورش، تعیین ضوابط و محدودیت‌ها برای گزینش معلم و جذب اساتید برجسته علمی، اخلاقی و ایمانی بود. تربیت معلم و آماده کردن وی برای ورود به مدرسه و آموزش و پرورش دانش آموزان یکی دیگر از مقوله‌های مهمی است که در نظام آموزش و پرورش ایران بر عهده دانشگاه فرهنگیان نهاده شده است و بر اهمیت این

دانشگاه تاکید فراوانی شده است. دانشگاه فرهنگیان مسئولیت تربیت و آماده سازی معلمان در تراز جمهوری اسلامی ایران را دارد و به همین منظور بایستی از کیفیت بالایی چه در امر امکانات و زیرساخت‌های فیزیکی و چه در امر آموزش و تدریس و جذب استادان برجسته علمی و اخلاقی باشد. چنان که در بیانات رهبر شهید آمده است: «کیفیت کار در این دانشگاه باید جوری باشد که ساخت «معلم تراز و مورد نیاز» در آن ممکن باشد و تحقق پیدا کند لذا برای گزینش، محدودیت‌ها و ضوابطی تعیین شد؛ نگذارید این ضوابط ضعیف شود و این دانشگاه باید محل رفت و آمد برترین اساتید علمی و ایمانی و اخلاقی و رفتاری باشد.» از منظر حکمرانی آموزشی، این یافته بیانگر آن است که تربیت معلم باید به عنوان یک مأموریت حاکمیتی راهبردی و نه صرفاً یک فرآیند دانشگاهی، در چارچوب سیاست‌های یکپارچه جذب، تربیت، ارزیابی و نگهداشت معلم طراحی شود. همچنین این نتیجه نشان می‌دهد که سیاست‌گذاری تربیت معلم باید بر استانداردسازی ورودی‌ها، ارتقای کیفیت برنامه‌های درسی و پیوند نظام تربیت معلم با نیازهای واقعی مدرسه متمرکز باشد تا دانشگاه فرهنگیان به کانون تولید سرمایه انسانی متناسب با اهداف کلان نظام تعلیم و تربیت تبدیل شود.

نقش راهبردی معلم در آینده و تمدن سازی

آموزش و پرورش به عنوان زیربنای حرکت تمدنی جامعه معرفی شده و معلم در این نظام، نقش محوری در تحقق اهداف کلان آن ایفا می‌کند. تأکید مکرر بر اثرگذاری معلم در تربیت انسان صالح، متعهد و مسئولیت‌پذیر نشان می‌دهد که از منظر رهبر شهید، کیفیت آینده کشور بیش از هر عامل دیگری به کیفیت عملکرد معلمان وابسته است. به بیان دیگر، سرمایه انسانی آینده، محصول مستقیم کنش تربیتی معلمان در امروز جامعه است. یافته‌ها همچنین حاکی از آن است که در این دیدگاه، معلمی به عنوان یک شغل راهبردی و مأموریت‌محور تعریف می‌شود و نه یک فعالیت اداری محدود به چارچوب‌های سازمانی. این تلقی راهبردی، مستلزم بازتعریف سیاست‌های آموزشی، ارتقای جایگاه نهادی معلم و توجه هم‌زمان به ابعاد علمی، اخلاقی و هویتی حرفه معلمی است. از این منظر، غفلت از نقش معلم به منزله تضعیف یکی از ارکان اصلی پیشرفت و تمدن‌سازی کشور تلقی می‌شود بنابراین، حکمرانی آموزشی باید از نگاه بخشی و اداری به معلم فاصله گرفته و به سمت حکمرانی یکپارچه، آینده‌نگر و منزلت‌محور حرکت کند تا نقش تمدن‌ساز معلم در سطح نظام سیاستی به رسمیت شناخته شود. در مجموع، نقش راهبردی معلم در آینده و تمدن‌سازی به عنوان یکی از مؤلفه‌های محوری در گفتمان قائد شهید، پیونددهنده سایر مقولات نظیر تکریم اجتماعی و تربیت معلم تراز است و بدون تحقق آن، دستیابی به اهداف کلان نظام آموزشی و حرکت به سوی تمدن نوین اسلامی با چالش جدی مواجه خواهد شد. این یافته می‌تواند مبنایی برای بازنگری در سیاست‌گذاری‌های آموزشی و طراحی الگوهای جامع ارتقای جایگاه معلم در نظام آموزش و پرورش کشور قرار گیرد. از این رو، دلالت سیاستی اصلی این پژوهش آن است که ارتقای منزلت معلم، تنها با اقدامات مقطعی ممکن نیست، بلکه نیازمند حکمرانی آموزشی منسجم، سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد، و بازطراحی نهادی در تربیت و حمایت از معلمان است.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به نیاز مبرم کشور به نیروی کار نخبه و تأثیرگذار برای توسعه و پیشرفت، وجود معلمان خُبره که از دانش روز برخوردار باشند، نگرش و باورهای عمیق به مبانی اسلام داشته باشند و از نظر رفتاری الگوی عملی خوبی برای دیگران باشند امری ضروری است (دارابی عمارتی، ۱۴۰۳) بنابراین طبق بررسی و تحلیل بیانات رهبر شهید، حفظ، تکریم و گرامیداشت معلم از اهمیت بالایی برخوردار است و در این حوزه مقوله‌های فرعی از قبیل تکریم همگانی، کمک به معیشت، ساخت افکار عمومی و شکل دهی هویت معلمی شناسایی و مورد تأکید قائد شهید بودند. در اسلام معلم تنها یک آموزگار برای انتقال معلومات علمی و دانش نیست بلکه الگویی بانفوذ است که نمی‌تواند نسبت به اصول اخلاقی

خویش بی تفاوت باشد، چون محدوده اخلاقیاتش فراتر از خود اوست و در واقع اخلاق و عمل معلم در جریان آموزش به مراتب بیش‌تر از سخن و کلامش بر شاگردان اثر خواهد داشت (موسوی نیا و صفارحیدری، ۱۳۹۱). این یافته‌ها از منظر حکمرانی آموزشی دلالت بر آن دارد که سیاست‌گذاری در حوزه منزلت معلم باید فراتر از توصیه‌های اخلاقی، در قالب برنامه‌های رسمی، نظام‌مند و بین‌سازمانی برای حمایت مادی، معنوی و هویتی از معلمان طراحی و اجرا شود تا تکریم معلم به بخشی پایدار از ساختار حکمرانی تربیتی کشور تبدیل گردد.

این موضوع علاوه بر متون دینی و فرهنگی، در تحقیقات بین‌المللی نیز به عنوان یکی از مولفه‌های کلیدی در ارتقای کیفیت آموزش و بهبود نظام‌های آموزشی مطرح شده است. آموزش، رکن کلیدی در توسعه منابع انسانی باکیفیت است. برای برآوردن نیازهای قرن بیست و یکم، استراتژی‌های یادگیری نوآورانه و حرفه‌ای‌گری معلمان در ایجاد یادگیری مؤثر و معنادار ضروری است (تیسار^۱، ۲۰۲۵). برای توسعه یک سیستم آموزشی پایدار باید حقوق معلمان محفوظ باشد. معلمان در قلب فرآیند آموزشی قرار دارند و رفاه آنها مستقیماً بر یادگیری دانش‌آموزان، فرهنگ مدرسه و کیفیت کلی آموزش تأثیر می‌گذارد (اجیک^۲، ۲۰۲۵). شواهد حاکی از آن است که عدم تأمین معیشت معلمان، آنان را به سمت شغل دوم و کاهش کیفیت آموزشی سوق می‌دهد که در نهایت به زیان فرآیند تربیت دانش‌آموزان خواهد بود (سازمان توسعه و همکاری اقتصادی^۳، ۲۰۲۳). رهبر شهید تأکید داشتند نقش الهی معلم نباید ما را از مسائل زمینی او غافل کند. معلمی که دغدغه معیشت دارد، نمی‌تواند با فراغ بال به رسالت تربیتی خود بپردازد. بهبود وضعیت معیشتی و از آن مهم‌تر، بازگرداندن منزلت اجتماعی معلم، یک ضرورت انکارناپذیر است. این امر تنها وظیفه دولت نیست، بلکه رسانه‌ها و تک‌تک افراد جامعه نیز در تکریم مقام معلم مسئول‌اند (نیرو، ۱۴۰۴). بر این اساس، یکی از دلالت‌های سیاستی کلیدی پژوهش آن است که سیاست‌های جبران خدمات و حمایت رفاهی معلمان باید در چارچوب یک نظام حکمرانی منسجم، پایدار و مبتنی بر عدالت بازطراحی شود تا از چندشغلی، فرسودگی و افت کیفیت تدریس پیشگیری شده و سرمایه انسانی نظام آموزشی حفظ گردد.

همچنین، مقوله شکل‌دهی هویت حرفه‌ای معلم، علاوه بر آموزش مهارت‌های فنی و علمی، نیازمند توجه ویژه به تربیت اخلاقی و ارزش‌های انسانی است. بطوریکه رهبر شهید فرمودند: قدرت، اعتبار و آبروی کشور، بیش از هر چیز وابسته به نیروی انسانی است و معلمان هستند که سازنده نسل آینده و نیروی انسانی هستند (توکلی، ۱۳۹۷). تحقیقات اخیر تأکید کرده‌اند که در عصر دیجیتال، استفاده از فناوری‌های نوین آموزشی اجتناب‌ناپذیر است. اما نکته کلیدی که در نگاه قائد شهید نیز مشهود است، این است که فناوری باید ابزاری در دست معلم برای تعمیق یادگیری باشد، نه اینکه جایگزین ارتباط انسانی و نقش تربیتی او شود. یک تخته هوشمند یا یک تبلت، بدون فکر خلاق و روح دلسوز یک معلم، تنها ابزاری بی‌جان است (نیرو، ۱۴۰۴). معلمان از طریق عقلانیت و حیانی، انجام امور از روی اتقان و استحکام و با رویکرد پیشگیرانه و رشد‌مدار به دنبال طراحی برنامه‌هایی است تا علاوه بر استحکام تا حدی از انعطاف برخوردار بوده و زمینه تعالی وجودی بیشتر متریان را فراهم آورند (رحمانی، ۱۴۰۳).

از آنجایی که نقش معلمان در جامعه و رویکردهای مبتنی بر ارزش آنها برای آموزش نسل جوان به یکی از مهمترین مسائل در سیستم آموزش امروز تبدیل شده است (کامولوا^۴، ۲۰۲۵). بنابراین احترام و تکریم معلم به صورت همگانی در جامعه بسیار مهم است و بالا بردن تکریم مقام معلم و منزلت اجتماعی و بیان ارزش واقعی معلم در جامعه باعث خواهد شد که او بتواند در امر آموزش و پرورش، انتقال ارزش‌ها و کمک به رشد فراگیر بطور مؤثرتری عمل کند. احترام به شخصیت معلم سبب می‌شود که او از نفوذ معنوی بیشتری در میان فراگیران برخوردار شود و در نتیجه انتقال ارزش‌ها بهتر و راحت‌تر صورت گیرد (عبدی پور و همکاران، ۱۴۰۲). همچنین برآوردن نیازهای مادی معلم

1 . Tisar

2 . Ejike

3 . OECD

4 . Kamolova

یکی از عوامل مهم در حفظ و تکریم معلم محسوب می‌شود. مکفی نبودن حقوق و مزایای معلمان باعث می‌شود تا تعداد زیادی از آنان با تدریس در کلاس‌های فوق العاده و تعدادی با روی آوردن به مشاغل دیگر تا حدودی کمبود درآمد خود را جبران نمایند. تدریس بیش از حد و یا چند شغله شدن معلمان موجب خستگی آنان می‌شود و هیچ فرصتی برای تفکر، مطالعه بازنگری اعمال و کردار و تهیه طرح درس به آن‌ها نمی‌دهد (مولایی پارده و همکاران، ۱۴۰۱). در سطح حکمرانی آموزشی، این شواهد تأکید می‌کند که سیاست‌های مرتبط با منزلت معلم باید به صورت هم‌زمان ابعاد نمادین (احترام و تکریم اجتماعی) و ابعاد ساختاری (حقوق، مزایا، شرایط کار) را پوشش دهد و در قالب برنامه‌های ملی ارتقای منزلت معلم، به عنوان یک اولویت سیاستی در دستور کار نهادهای مسئول قرار گیرد.

با توجه به نتایج پژوهشی که نشان داد تربیت نیروی انسانی و بالاخص تربیت معلم در کنار حفظ و تکریم وی از اهمیت بالایی برخوردار است و این بعد شامل مقوله‌های فرعی تقویت دانشگاه فرهنگیان، تعلق دانشگاه فرهنگیان و مراکز تربیت معلم به آموزش و پرورش، تعیین ضوابط و محدودیت‌ها برای گزینش معلم و جذب اساتید برجسته علمی، اخلاقی و ایمانی بود. دانشگاه فرهنگیان به عنوان نهاد تخصصی و انحصاری در تربیت معلم، نقش بنیادینی در تحقق اهداف نظام آموزشی جمهوری اسلامی ایران ایفا می‌کند و با تکیه بر برنامه‌های درسی مبتنی بر اسناد تحولی، از جمله سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و سند دانشگاه فرهنگیان، در راستای تربیت معلمی متعهد، کارآمد و حرفه‌ای گام برمی‌دارد. این دانشگاه از طریق ارائه آموزش‌های نظری و عملی، مهارت‌محوری، توجه به تربیت اخلاقی، و تقویت صلاحیت‌های حرفه‌ای، زمینه‌ساز پرورش معلمانی برای قرن ۲۱ است (سمیع پور، ۱۴۰۴). زارع و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «متولی تربیت معلم، آموزش عالی یا آموزش و پرورش» به این نتیجه رسیده‌اند که کم‌توجهی به تمرین‌های عملی، فقدان مدارس وابسته به آموزش عالی برای کارورزی و ارزشیابی نامناسب عملکرد دانشجویان در طول دوره کارورزی از مهم‌ترین نقاط ضعف آموزش عالی به شمار می‌آیند. همچنین توانمندی علمی پایین‌تر اعضای هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان، انعطاف‌پذیری اندک و آزادی بسیار محدود اندیشه برای تحول و تغییر، مهارت‌های ضعیف در پژوهش و تمرکزگرایی شدید آموزش و پرورش نیز از ضعف‌های مهم آموزش و پرورش و به‌ویژه دانشگاه فرهنگیان است. موافقان ساختار جدید تربیت معلم، نقاط ضعفی از قبیل ضعف در پژوهش و تحلیل مسائل تربیتی، ضعف در نظریه‌پردازی و عمل و ارائه راهکارهایی برای بهبود تربیت معلم و ضعف در تدوین محتوای مناسب برای برنامه‌های درسی تربیت معلم را به دو نهاد نسبت می‌دهند. همچنین در بحث جذب و تربیت استادان دانشگاه فرهنگیان، سند راهبردی تحول آموزش و پرورش (۱۳۹۰) در قالب بیانیه ارزش‌ها و راهبردهای کلان خود بر ارتقای کیفیت آموزشی مراکز تربیت معلم و دانشگاه فرهنگیان به منظور توسعه مستمر شایستگی‌های تربیتی، علمی و حرفه‌ای فرهنگیان و طراحی و ارتقای نظام تربیت حرفه‌ای در آموزش و پرورش تأکید کرده است. ارتقا و تضمین کیفیت دانشگاه فرهنگیان و تربیت معلم تنها از راه ارتقای کیفیت اعضای هیأت علمی دانشگاه و تربیت‌کننده معلمان آینده نظام آموزش و پرورش، حاصل خواهد شد. تحلیل بیانات رهبر شهید در هفته معلم ۱۴۰۴ بار دیگر به ما یادآوری کرد که کلید تحول بنیادین در آموزش و پرورش، در دستان توانمند معلم است. این تحول از یک «من» آغاز می‌شود؛ «من معلم» که تصمیم می‌گیرد فراتر از یک شغل، یک مربی و الگو باشد، «من دانشجو معلم» که از امروز خود را برای این رسالت بزرگ آماده می‌کند و «من مدیر» که فضا را برای درخشش معلمان فراهم می‌آورد. وقتی این «من»‌ها با یکدیگر هم‌افزا شوند و یک «ما»ی همدل و تحول‌آفرین را شکل دهند، آنگاه می‌توان به تحقق مدرسه‌ای در تراز انقلاب اسلامی و تربیت نسلی امیدوار بود که معماران حقیقی تمدن نوین اسلامی خواهند بود (نیرو، ۱۴۰۴). بر پایه یافته‌های پژوهش، ارتقای منزلت معلم باید به عنوان یک اولویت در سیاست‌گذاری آموزشی و حکمرانی تربیتی مورد توجه قرار گیرد. در این راستا، پیشنهاد می‌شود تکریم معلم از سطح مناسبت‌های نمادین فراتر رفته و به صورت یک مسئولیت مستمر، فراگیر و بین‌نهادی تعریف شود؛ به گونه‌ای که نهادهای مختلف کشور، متناسب با ظرفیت‌ها و مأموریت‌های خود، در حمایت مادی، معنوی، فرهنگی و اجتماعی از معلمان و تقویت نظام آموزش و پرورش مشارکت فعال داشته

باشند. همچنین، در حوزه تربیت معلم، ضروری است دانشگاه فرهنگیان در ابعاد سخت‌افزاری، نرم‌افزاری، علمی و سازمانی تقویت شود و سیاست‌های مؤثری برای جذب، حفظ و ارتقای استادان و اعضای هیأت علمی توانمند علمی، اخلاقی و حرفه‌ای اتخاذ گردد؛ زیرا توسعه کیفی نظام تربیت معلم، پیش‌شرط ارتقای کیفیت آموزش و پرورش و تحقق اهداف بلندمدت تربیتی کشور است. در مجموع، دلالت‌های سیاستی این پژوهش نشان می‌دهد که هرگونه تحول در نظام آموزش و پرورش، ناگزیر از بازطراحی حکمرانی تربیت معلم است؛ حکمرانی‌ای که در آن، منزلت معلم، کیفیت تربیت معلم و نقش تمدن‌ساز او به‌عنوان محور تصمیم‌گیری‌های کلان آموزشی مورد توجه قرار گیرد.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان در تمامی مراحل به صورت مشارکتی و برابر فعالیت داشتند.

تشکر و قدردانی

نویسندگان مقاله، بدینوسیله از تمامی عزیزانی که در این پروژه مشارکت داشته‌اند، نهایت تشکر و قدردانی را دارند.

تعارض منافع

هیچگونه تعارض منافی توسط نویسندگان، بیان نشده است.

Resources

- Nahj al-Balaghah. (n.d.). Sermon 11. {in Persian}.
- Abdipour, P., Maghoul, A., Ghobadian, M., & Jafarkhani, F. (2023). A review of honoring the status of teachers. *Islamic Lifestyle with a Focus on Health*, 7(2), 159–173. {in Persian} <https://sid.ir/paper/1134103/fa>
- Alipour, F., & Alizadeh, R. (2024). Explaining the characteristics of a revolutionary school based on the thoughts of the Supreme Leader. *Theory and Practice in Teacher Education (Special Issue)*, 10, 67–90. <https://doi.org/10.48310/itt.2024.16259.913> {in Persian}
- Abri, L. (2023). Transformation-oriented education with an emphasis on the thoughts of Imam Khamenei (may his shadow be prolonged). In *Proceedings of the 8th International Conference on Educational Sciences, Psychology, Counseling, Education, and Research (Tehran)*. {in Persian} <https://civilica.com/doc/1968853/>.
- Asadi Garmaroudi, A. (2024). A model for revolutionary education in the governance of teacher education at Farhangian University with emphasis on the epistemic system of the leaders of the Islamic Revolution. *Research in Islamic Education and Training*, 5(2), 101–117. <https://doi.org/10.22034/riet.2024.16244.1247> {in Persian}.
- Bransford, J., Brown, A., & Cocking, R. (2000). *How People Learn: Brain, Mind, Experience, and School*. National Academy Press.
- Darabi Emarati, A. (2024). Identification and validation of an expert teacher model based on Islamic values. *Teacher Professional Development*, 9(4), 51–75. <https://doi.org/10.48310/tpd.2025.17712.1789> {in Persian}.
- Dadgar, S. A., Emam, S. M., & Pourmanouchehri, S. A. (2021). An examination of the educational and guiding role of the teacher from the perspective of the Qur'an. *Quarterly Journal of Educational and School Studies*, 9(25), 335–361. magiran.com/p2257500 {in Persian}
- Dewey, J. (1916). *Democracy and Education*. Macmillan.
- Emam Jomeh, M., & Mehrmohammadi, M. (2006). A critique and review of reflective teaching approaches with the aim of proposing a curriculum for reflective teacher education. *Quarterly Journal of Curriculum Studies*, 3, 30–66. <http://noo.rs/0Sbpf> {in Persian}.

- Ejike, O. (2025). Teachers Rights And Responsibilities and Societal Expectations, *UnizikJournal of Educational Laws and Leadership Studies (UNILAWS)* VOL.1 (1), 213 UNILAWS; Vol.1 (1).
<https://unilaws.org/unilaws>
- Khamenei, S. A. (2020). Remarks at the meeting with teachers. Office of the Supreme Leader. {in Persian} <https://farsi.khamenei.ir/>
- Khamenei, S. A. (2007). Remarks at the meeting with teachers. Office of the Supreme Leader. <https://farsi.khamenei.ir/> {in Persian}
- Khamenei, S. A. (2011). Remarks at the meeting with teachers. Office of the Supreme Leader. <https://farsi.khamenei.ir/> {in Persian}.
- Mohammadi Pouya, F., & Torkashvand Sina. (2020). Education as a foundation for the new Islamic civilization with emphasis on the thoughts of the Supreme Leader (may his shadow be prolonged). *Journal of Research in Islamic Education Issues*, 28(46), 103–124. {in Persian} magiran.com/p2149827
- Mohammadzadeh Banitorfi, M., Shemakhteh, M., & Mashhadi, H. R. (2022). Educational characteristics of the ideal revolutionary teacher from the viewpoint of the Supreme Leader. *Tarbiat-e Mota'ali*, 1(2), 25–46. {in Persian}
https://tarbiatmotali.ismc.ir/article_159600_089e64c4c3a1eb2947cd39ca891e4c8e.pdf
- Motahari, M. (1998). Education and ethics. Sadra Publications. {in Persian}
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24765600.1401.7.4.3.9>
- Mousavi Khomeini, R. (1991). *Sahifeh-ye Imam* (Collected works of Imam Khomeini). Institute for Compilation and Publication of Imam Khomeini's Works. {in Persian}
- Mousavi, S. M., Esmaili, M. M., Khaleghi, S., & Paeiz. (2023). Examining the role and mission of teachers in the development of the Jihad of Explanation and the necessity of educational management and planning. *Educational Management and Planning Necessities*, 4(3), 104–119. {in Persian} <https://psjournal.ir/fa/paper.php?pid=204>
- Samieipour, S. (2025). The role and position of Farhangian University in educating future teachers. *Proceedings of the First International Conference on Technological Innovations in Education*, Ramshir. {in Persian} <https://civilica.com/doc/2356306/>
- Shamshiri, B. (2017). The role and status of cultural education in the teacher education system. *Journal of Research in Teacher Education*, 1(2). {in Persian}
- Sharif, S., Ghafoori, A., & Salehi, K. (2020). An analysis of occupational issues of teachers in the Ministry of Education. *Journal of Research in Teacher Education*, 3(2), 39–68. {in Persian}
- Maleki Anvar, M. (2022). An examination of the principles of teachers' professional ethics in the conduct of the Prophet Muhammad (PBUH). *Teacher Professional Development*, 7(4), 39–56. {in Persian}
- Mohammadi Kashani, K., Nasiri Valikbani, F. S., & Navid Adham, M. (2025). A comparison of the professional competencies of novice elementary teachers based on recruitment type (graduates of Farhangian University and Article 28 skill trainees) in Tehran. *Teacher Professional Development*, 10(3), 47–70. <https://doi.org/10.48310/tpd.2025.19571.1928> {in Persian}
- Mohammadi Pouya, F. (2021). Explaining the demands of the Supreme Leader from the education system in the first phase of the Islamic Revolution. magiran.com/p2149827 {in Persian}
- Molaei Parde, B., Saeidi Asl, G., & Saeidi Asl, R. (2022). Factors influencing teacher effectiveness and the status of the teacher in Islamic education. *Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 6(23), 1412–1423.
<https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/1797> {in Persian}
- Mousavi Nia, S. F., & Saffar Heydari, H. (2012). Examining the role and status of the teacher as the most prominent moral role model in education from the perspective of Islam. *Iranian Journal of Medical Ethics and History*, 5(9), 104–105. {in Persian}
- Niroo, M. (2025). Teacher, architect of the new civilization: A practical roadmap for transforming the education system based on the Leader's statements. Remarks of the Supreme Leader to teachers, administrators, and education officials on Teacher's Week 2025. {in Persian}

- OECD. (2023). Education at a Glance. OECD Publishing.
- Rabiei Hashemi, F. S. (2023). Competencies and requirements of the ideal revolutionary teacher from the viewpoint of the Supreme Leader. In Proceedings of the 19th International Conference on Research in Psychology, Counseling, and Educational Sciences. {in Persian}
- Rahmani, N. (2024). Empowerment model of the ideal teacher of the Islamic Revolution: A meta-synthesis study. Educational Sciences from the Islamic Perspective, 12(26), 5–30. <https://doi.org/10.30497/esi.2024.245971.1753> {in Persian}
- Sabhanijanbahan, O. R., & Khorasani, A. (2022). The status and value of the ideal revolutionary teacher from the viewpoint of the Supreme Leader. Proceedings of the First National Conference on Education and Insight, Qazvin. <https://civilica.com/doc/1675669> {in Persian}
- Tavakoli, Y. (2018). Teacher education aligned with the ideals of the Islamic Republic of Iran based on the teachings of the Holy Qur'an. Teacher Professional Development, 3(2), 75–89. {in Persian} The Holy Qur'an. (n.d.). Surah Al-'Alaq (96), verses 1–5. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24765600.1397.3.2.5.9s> {in Persian}
- Transformation Document of Fundamental Education. (2011). {in Persian}
- Vafaei Nejad, M. (2023). Educational characteristics of the ideal revolutionary teacher from the viewpoint of the Supreme Leader. Proceedings of the 17th International Conference on Psychology, Counseling, and Educational Sciences. <https://civilica.com/doc/1762588>{in Persian}
- Kamolova, A. (2025). Professional Health of Teachers as A Key Factor in The Development of Modern Education. *European International Journal of Pedagogics*, 5(01), 121–124. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/eijp/article/view/66569>
- Sahlberg, P. (2011). Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? Teachers College Press.
- Tisar Dewi Pratiwi. (2025). Innovative Learning Strategies and the Role of Teacher Professionalism in Improving the Quality of Education. Gateway for Understanding Research in Education, 1(1), 30–38. Retrieved from <http://gpijournal.com/index.php/guru/article/view/210>
- Zare, M., Parsa, A., & Safaei Moghaddam, M. (2016). Custodian of teacher education: Higher education or the Ministry of Education? Theory and Practice in Curriculum, 4(8), 85–118. <https://sid.ir/paper/241903/fa> {in Persian}